

Alte Drucke

Davidis Chytræi In Historiam Iosvæ, Iudicvm, Rvth, in Prophetas & Psalmos aliquot; & Sententias Syracidæ

Chytræus, David

Lipsiae, 1592

VD16 C 2504 T. II

Caput XXXII.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-148122

inuitus aut volens ferat proximus tuus, & modestum te prabe in omnibus. De his qua apponuntur ede ut homo, ne vorax sis instar belua, ne merito in odium venias. Reuerentia causa primus desine. Et ne sis vorax belluo, ne amittas gratiam apud homines. Cum confederis inter multos, ne primus attinge in patinam. Homo moderatus paucis contentus est, ideo & in grabato aegritudinis non gemet anhelus. Et cum stomachus non est oneratus, somnus est dulcior. Et eò facilius mane surgere potest, ut sobrius & apud se sit. At inextricabili belluoni etiam somnus difficilis est, & cruditate ac torminibus exercetur ventris. Cum edendo excessisti modum, surge & abi, & ad quietem te compone.

PRIMA pars AVARITIAM pecuniæ & opibus sollicito animo inhiantem prohibet. Quam supra etiam capite XIII. vituperavit. Et Christus, Matth. 6. & Lucæ 12. & 1. Timoth. 6. longis concionibus taxat. Monet autem opes iuste partas esse durabiles: & has ad vsus pios & Deo placentes, præcipue vero ad homines pios & sanctos elemosynis iuandos conferri debere. οὐδὲν δ' ἐπ' ἀλέτησε ταχέως, δίκαιος ὢν. Qui iustus est, opes citò non congeret. Cum sedes ad mensam diuitis. Reliqua pars capitis de sobrietate & abstinencia ac modestia in conuictu hominum & mensis declaranda præcipit. Recitata est autem summa doctrinæ de temperantia in cibo & potu, & de causis quæ nos ad eam colendam impellere debent, in enarratione VI. præcepti. Peculiariter autem in hoc capite monet Syracides, fugiendos esse inuidos, quorum voluntas non est benefica, etiam si ostentatione hospitalitatis & conuiuiorum apparatu laudem captant. Præcipue vero voracitatem agrestem prohibet, quæ & per se odiosa est, & conuiuiarum animos alienat, & valetudini ac somno plurimum nocet, ut in præceptis de tuenda sanitate dicitur:

Ex longa cœna stomacho fit maxima pœna:
Ut sis mane leuis, sit tibi cœna breuis.

Pleraque autem præcepta modestiæ & ciuilitatis morum in mensa, quæ Syracides hoc loco tradit, venustis versibus complexus est Ouidius:

Carpe cibos digitis: est quidam gestus edendi,
Ora nec immunda tota perunge manu.
Neue diu præsume dapes, sed desine citra,
Et capias paulò, quàm cupis esse, minus.

Caput XXXII.

FILI mi, audi me, & noli me contemnere, ne tandem verba mea tangant. Incumbe alicui exercitio & labori, tum non incidet in aegritudinem.

Eec Virum

Virum beneficum & hospitalem laudant homines, dicuntq; eum esse virum honestum: (que quidem eximia laus est) At virum parcum & sordidum tota ciuitas vituperat, & recte quidem. Non sis potator vini. Nam vinum multos homines perdit. Fornax probat omnis generis ferrum: Ita vinum animos feroces prodit, cum inebriantur. Vinum recreat hominis vitam, si moderate utaris. Et qua haec est vita, ubi deest vinum? Vinum creatum est ad exhilarandos homines. Vini moderatus usus, reficit corpus & animam. At si nimio te ingurgites, afferet dolorem acerbissimum. Ebrietas reddit insanum, & fatuum adhuc insaniozem, ut insultet, ferociat, tumultuetur, donec colaphos auferat, verbera & vulnera. Noli proximo tuo conuiciari inter pocula, & non contumeliose tracta eum in latitia eius. Nec proscinde eum conuicijs, neq; asperis sermonibus occurre illi. Accommoda te moribus eorum quibus assides. Numerosa qua debes, si vna vis sedere, ut vna tecum letari possint, tuq; laudem hanc auferas, ut vir moderatus, comes & affabilis appelleris. Senior loquatur, nam ipsum id decet, ut peritum rerum. Noli turbare symphoniaces, & quando carmina canuntur, noli loquaciter obstrepere. Differ sapientes illos sermones tuos in aliud tempus. Nam sicut carbunculus fulget in auro optimo: ita musica ornat conuiuium: sicut smaragdus in auro fabrefacto: ita carmina ornant symposion. Adolescenti etiam licet loqui, semel aut iterum, cum opus est. Et cum interrogatus fuerit, breuiter loquatur. Sic se gerens, ut agnoscat se imperitum esse, qui tacere malit. Non parem se existimet Dominis. Et seniori loquenti non interrumpat sermonem. Tonitrua coniunctas habent coruscationes, verecundia coniunctum habet magnum fauorem. A mensa surge etiam in tempore, & non sis ultimus, sed festinans, vade domum & lude ibi, & facito quod libet, ita tamen, ut nihil patres mali, neque tumultueris. Sed age gratias pro omnibus creatori tuo, qui te condidit, & opibus suis saturauit.

Cohæret cum præceptis de TEMPERANTIA & CIVILITATE morum seu MODESTIA in conuiujs declaranda, qua præcedente capite incoauit. Primum autem de exercitatione corporis monet: Quæ & ad *ωλυσμον*, cuius in fine proximi capituli mentionem fecit, emendandam, & in

& in vniuersum ad dirigendas & expellendas superfluitates, & bonam valetudinem tuendam conducit, vt apud Xenophontem Cyrus inquit, *σε κατασκευάζει τὰ εἰσόντα ἕτοιμα ἵνα ἡδὲ τὴν ὑγίαιαν μᾶλλον παραμένειν καὶ ἰσχυρῶς προσγίνεσθαι*, Se elaborare cibum sumtum: ita enim & sanitatem conseruari & robur corporis augeri. Et Hippocratis sententia nota est: *πόνοι, σιτία, ποτά, ὕπνοι πάντα μέτρα*. Numerant enim medici sex res non naturales, quæ cū non sint partes naturæ hominis, tamen valetudini hominis seruiunt & nutritionem adiuuant, videlicet, 1. Aër ambiens. 2. Cibus & potus. 3. Somnus & vigilia. 4. Motus & quies. 5. Euacuatio. 6. Affectus. Hic de quarto & secundo genere, videlicet de motu seu agitatione corporum, & de cibo ac potu sobrio & moderato Syracides præcipit. Vt autem in præcedente capite voracitatem agrestem: ita hoc in loco ebrietatem, cum temperantia pugnantem, prohibet: Cuius vituperationes apud Salomonem Prouerbiolorum 23. & 31. & Plinium in fine lib. 14. & Senecam epist. 83. & Prophetas, Esa. 5. 28. 29. Ose. 4. Amos 5. 3. Eld. 3. Ephes. 5. & alibi legantur. *Vinum recreat hominis vitam, si moderatè utaris.*

Homerus ιλ. ζ.

Ἄνδρϊ δὲ κεκμηῶτι μέγα οἶνον ἀέξει.

Egrotto vinum robur mirabile confert.

Epigrammatum lib. 2.

Αὐτοθελὴς ἦδ' ἰσχυρὸς αἶσι πόσις ὅς δ' ἐκ' ἀνάγκης,

ὑβριστῆς οἶνω τ' ἐστὶ καὶ οἰνοπότῃ.

πυλόμεθεῖς χαίροιτε, τὸ δ' ὅππότεν ἡδὺ πὸ βλῦμα

μέτρον, ἔμοι πάσης ἀρκίον εὐφροσύνης.

Potus sponte, iuuat, sumtus: qui poela coactus

Ebibit, & vino is, ipse sibi que nocet.

Lurcones valeant, animis sint gaudia nostris,

In vino iustum non superare modum.

Euripides in Bacchis:

Βότρυον ὑγρὸν πόμ' εὐρε κείσεν ἔγκατο

θνητοῖς, ὃ παύει τὰς ταλαιπώρους βροτῆς

λύπης, ὅταν πλεθρῶσιν ἀμπέλας ῥοῆς

ὑπνετε λήθην τ' καθ' ἡμέρας κακῶν

δίδωσιν, ἔτ' ἐστ' ἄλλο φάρμακον πόνων.

Lyæus vsum vitium mortalibus

Inuenit, vt curas mero depellerent,

Obluionem ferret & malis sopor,

Quæ singulis diebus hic nos obruunt.

Non efficacius malis est pharmacum,

Si vinum ingurgites, adfert dolorem acerbissimum. οδ. φ. οἶνον σε τρώει μελῶδες, ὅς τε καὶ ἄλλως βλάπτει, ὅς αὖ μὲν χανδὸν ἔλη, μὴ τ' αἴσιμα πίνῃ. Dulcia vina nocent, & lædunt duriter illum, Qui nimium largo stultè se proluit haustu. Ebrietas reddit insanum. οἶνον καὶ φρονέοντα εἰς ἀφροσύνας καταβάλλει. Prudentes etiam, vini dementat abusus, vt Alexander ebrius Clytum interficit.

Horatius:

Quid non ebrietas designat? operta recludit,

Spes iubet esse ratas, in prælia trudit inermem,

Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Contracta quem non in paupertate solutum?

Ecc 2

Virgili-

Virgilius :

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore,
 Vno namque modo vina, Venusque nocent.
 Vt Venus eneruat vires, sic copia vini,
 Et tentat gressus, debilitatque pedes.
 Multos cœcus amor cogit secreta fateri:
 Arcanum demens detegit ebrietas.
 Bellum sæpè parit ferus exitiale cupido,
 Sæpè manus itidem Bacchus ad arma vocat.
 Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello:
 At Lapithas bello perdis Iacche graui.
 Denique cùm mentes hominum furiauit vterque:
 Et pudor, & probitas, & metus omnis abest.
 Compedibus Venerem, vinculis constringe Lyæum:
 Ne te muneribus lædat vterque suis.
 Vina sitim sedent, natis Venus alma creandis
 Seruiat, hos fines transfiliisse nocet.

Noli proximo tuo conuictari inter pocula. De modestia & comitate & benevolentia iusta in conuiujs erga συμποσια declaranda, præcipit. συμποσία φίλος ἀπέχεσθαι ἐταίρους δεῖν, ἀνάμνησις ἡδὲ ἧδ' ἐστὶ φίλη. Cicero ad Pætum: Moneo te, quod pertinere ad beatè viuendum arbitror, vt cum viris bonis, iucundis, amantibus tui viuas. Nihil est aptius vitæ: nihil ad beatè viuendum accommodatius. Nec id ad voluntatem refero, sed ad communitatem vitæ atque victus, remissionemque animorum, quæ maximè sermone efficitur familiari, qui est in conuiujs dulcissimus, vt sapientis nostri, quàm Græci illi συμποσία aut σῶδειπνα, id est, computationes, aut conuentiones, nos conuiuia, quòd tum maxime simul viuunt. *Senior loquatur.* Adolescens cùm interrogatus fuerit, breuiter loquatur. Conuiuium sit simile alphabeto, in quo sunt literæ, vocales, semiuocales, & mutæ. Vocales sint senes, docti, prudentes, vsu periti. Semiuocales sint iuuenes, qui interrogati breuiter & modestè respondeant. Non interrogati sint mutæ, nec alios loquentes interpellant. *Verecundia coniunctum habet magnam fauorem.* A verecundo, vt Sadoletus ait, dicta est verecundia, quæ dum senes & maiores natu veretur & colit, eorumque magisterium, vt ita loquar, & malam de se reformidat opinionem: in vultu peccatum pingit, & liberalem fert criminis commissi mulctam: vadem boni ingenij tamen & expectatæ in puero virtutis: vt sane appositè videatur dictum, Erubuit salua res est.

Caput XXXIII.

Pietas verã.

Qui timet Dominum, patitur gubernationem edificantis, & qui citò se accommodat disciplina, inueniet gratiam. Qui querit verbum Dei, opulenter hoc nanciscetur. Qui autem non seriò afficitur, tantum per hoc reddetur deterior. Qui timet Dominum, scopum